№ 169 Սեպտեմբերի 11 (23) 1881 Սեպտեմբերի 11 (23) № 169

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:
[illegible]
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից):
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ Նամակ Ս. Պետերբուրգից: Նամակ Քութայիսից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ՝ Աւստրո-Ունգարիա: Ֆրանսիա: Անգլիա: Գամբէտայի ճառը: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ՝ Մի պատասխան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

4 սեպտեմբերի

Յայտնի փաստ է, որ Անդրկովկասում վառելիքը օրըստօրէ թանգանում է. գիչակեր տնտեսութիւնը հեռացրել է և այժմ էլ անդուլ և անդադար շարունակում է հեռացնելու անտառները մարդաբնակ կենտրոններից: Աւելացնենք սրա վրա եւ այն, որ Կովկասը չունի բնատուր ճանապարհներ, այն ժամանակ դժուար չէ եզրակացնել թէ այդպիսի ձախողակ միջոցները ինչ տեսակ խոչընդոտներ պիտի դնէին տեղային տնտեսական զարգացման դէմ, քանի որ տեսնում ենք առանց շոգիի ու կրակի գլուխ չէ գալի ոչ մի արուեստական գործողութիւն, այս խօսքի լայն մտքով:

Եթէ նայենք Անդրկովկասեան երկաթուղիներին այս տեսակէտից, մենք ակնյայտնի կը տեսնենք այն բարեփոխիչ ազդեցութիւնները, որոնց պիտի ունենան նրանք այդ երկրի տնտեսական մակերևոյթը բարձրացնելու խնդրում: Հեռի չէ այն ժամանակը, երբ ամբողջ Անդրկովկասը կը հիւսվի երկաթուղիների ցանցով. Փոթին, Քութայիսը ու Թիֆլիսը կապված են արդէն միմեանց հետ այդ կատարելագործված ճանապարհով: Բագուն Թիֆլիսի հետ կապվելու վրա է, Բագուի գծի կառուցումը ջանքով առաջ է գնում: Սրանից յետոյ հերթը կը հասնի Ղարսին ու Երեւանին: Նաւթային ճիւղը պատրաստ է: Տկվիբուլեան քարէ ածխային երկաթուղու բաժնի հետազօտութիւնները քննադատվում են այս օրերումս ճանապարհային հաղորդակցութեան նախարարութեանում և՝ այսպէս թէ այնպէս՝ մօտիկ ապագայում կիրագործվի... Երբ կը սկսվի Բագու-Թիֆլիսեան երկաթուղու երթեւեկութիւնը, Անդրկովկասի արևելեան կողմը բոլորովին ապահոված կը լինի էժան վառելիքով նաւթի անսպառելի պահեստներից, իսկ փոքր Կովկասին և արևմտեան մասին կը մնայ սպասել Տկվիբուլի քարէ ածխում, որը արագօրէն կը տարածվի Սև ծովից սկսած մինչև Թիֆլիս և գուցէ Գանձակ:

Այսպէս ահա երբ էժան վառելիքի փոխադարձական դիւրութիւնները ձեռք կը գան, շատ չի անի և կը ջրվի Անդրկովկասը, թէ արտասահմանում և թէ բուն Ռուսաստանում կազմված դրամներով: կերպարանափոխել այդ երկրի բարիքները կամ վաճառահանել դրա նոյն իսկ նախնական մթերքները, որոնք ամփոփված են մինչև այժմ հողի տակ,— ահա այն գործերը, որին պիտի ծառայեն այս դրամները: Ես ձեզ հաղորդում եմ այս, որպէս ճշմարիտ լուր, որ հիմնած է մէկ ձեռնհաս գործիչի խօսակցութեան վրա ինձ հետ... Այո, շուտով որպէս մի մեծ գործարան կը ներկայանայ մեր Անդրկովկասը:

Ահա և նամակիս նպատակը՝

Այս մեծ գործարանում ինչ դեր պիտի խաղայ հայը: Այն—ինչ որ խաղաց և խաղում է Նաւթի ապարիդում: Այն, ինչ որ խաղաց Հնդկաստանի երջանկայիշատակ վաճառականութեանում, կամ թէ վաղամեռիկ Նոր-Նախիջևանի առևտուրում... Բայց սրանք սրտմաշուք գերեր են: Մի քանի անհատների կոյր գիւղային ժողոված հարստութիւնները չեն մոլորեցնի մեզ և չեն կարող նսեմացնել այս անպարոյն հարցերը. այս տեսակ հարստութիւնները նոյնպէս և կոյր գիւղային կը ոչնչանան կը գնան... Եթէ որոնէք, ապացոյցներ շատ կը գտնէք: Ցոյց տուէք մեզ, այս բոլոր մատնացոյց արած տեղերում, մի գործ անգամ, որի սկզբնապատճառը լինէր հայը և որ այս գործը ունենար իր ազգային—եւրոպական մտքով: Գոնեա մենք չը գիտենք: Բայց մի բան քաջ ըմբռնել ենք և ահա այս է, հայի փարթամ գաղափարը իր ձեռնհասութեան վրա վաճառականութեան մէջ, նրա խելագար կարծիքը իր արուեստագիտութեան մէջ, որոնք գառել են և մասի փաթաթանք Օրմանեանների նման հրապարակախօսների և ամեն այն վայրահաչ եւ անարգ կեղծ գերինների համար, որոնք միաձայն ու միաժամանակ մեկֆոր խաժամուժի գռեհիկ աղաղակն են բարձրացրել թէ Կ. Պօլսի և թէ Թիֆլիսի-մէկ լրագիրներում: Ինչեր, ինչեր միայն չէ գրվում «Մշակի» և նրա աշխատակցի, մեր բարեկամ Նիկողոսեանի վրա, որոնք ունեն յանդգնութիւն չը կուրանալ ոչ հայի վաճառականութիւնից և ոչ նրա արուեստից... Դառնանք կրկին կեանքին. Բագու—Բալախանի երկաթուղու երթեւեկութիւնը ամեն տարի վնաս է տալի նրա ընկերութեան, որը, գիտէք, ի միջի այլոց իր պատճառ է առաջ բերում՝— հարկաւոր և պիտանի բանւորներ և արուեստաւորներ չը կան այդ երկրում և նա (ընկերութիւնը) հարկադրված է բերել տալ սրանց Ռուսաստանից և ի հարկէ պարտաւոր է նշանակել բարձր ռոճիկներ:

«Հասկացողին—մէկ, չը հասկացողին հազար և մէկ», կարծեմ այսպէս է ասում առածը և այս պատճառով ծալում ենք ուրիշ օրինակները, որ երկարաբանութիւն չը լինի... Կեանքը ակներև ցոյց է տալի որ մեր ոչ արհեստաւորները և ոչ վաճառականները չեն կարող հաճեցնել այդ երկրում նոր ծագած անհրաժեշտ պիտոյքներին: Այո, հայը կարող է բաղդաւորապէս մրցել միայն, որպէս վաճառականութեանում, նոյնպէս և արուեստում քրդի, թաճկի, եզիդի և այլ երկու ոտանի կենդանիների հետ և ոչ այժմեան մարդու հետ, որը վաղը պիտի այցելէ նրան:

Այս է «Մշակի» և Նիկողոսեանի գուշակութիւնները, բայց սրանց լսելու և հասկանալու տեղ՝ «Գարուն է եկել նախշուն թևերով» ենք երգում ու երգել տալիս մեր երեխանց, մինչդեռ գարունը շատ հեռի է, մինչդեռ ձմեռ է, ցուրտ է, կրակ ու հաց է մեզ պակաս:

Գաս. Եղազարեան

ՆԱՄԱԿ ՔՈՒԹԱՅԻՍԻՑ

Սեպտեմբերի 3-ին

Վաղուց է ինչ որ լսում եմ շատերի բերանից, որ մի քանի մարդասէր անձինք մտադիր են մի փոքրիկ ուսումնարան բանալ Ջխար գիւղում: Ջխար գիւղը գտնվում է Քութայիսից 28 վերստ հեռաւորութեամբ. բնակիչների մեծամասնութիւնը հայեր են (մօտ 60 տուն) և պարապում են վա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Բոլոր զարգացած մարդկանց համար հասկանալի պարզ ճշմարտութիւն է, որ գրել ու կարդալ իմանալը ինքն ըստ ինքեան մի նպատակ չէ, այլ գրել ու կարդալ սովորում ենք և սովորեցնում, որպէս զի այդ միջոցով գիտութիւններ ձեռք բերենք այնպիսի իրերի, որոնք կամ ժամանակով կամ տարածութեան միջոցով մեզ անմիջապէս անհասանելի են: Մեր այժմեան ազգային դպրոցները նախ և առաջ Տաճկաստանում և ապա Ռուսաստանում իրանց համբակներին հայերէն գրել ու կարդալ սովորեցնելով ինչ գիտութիւններ են աւանդում աշակերտին: Անհամեմատ քիչ, կամ բնաւ ոչինչ:

Ես այս խիստ խօսքերով հրաւիրում եմ բոլոր հայ դաստիարակներին, ուսուցիչներին և մանաւանդ մեծ. պ. Բէկ-Նազարեանին անաչառ քննել իմ առարկութիւնը: Օրինակի աղագաւ Գերմանիայի ժողովրդական դպրոցը (volksschule) ոչ թէ միայն իր աշակերտին սովորեցնում է մի քանի տեղեկութիւններ, որ հասարակ արհեստաւորին անհրաժեշտ պէտք են, այլ գրել և կարդալը նրա համար է սովորեցնում նրան, որ նա դպրոցից դուրս գալուց յետոյ կարողանայ ժողովրդական հասկանալի ոճով գրված յօդուածներ և գրքեր կամ լրագիրներ կարդալ և նրանցից կամ օգտակար գիտութիւններ քաղել կամ, եթէ լոկ զբօսուցիչ գրուածքներ են, նրանց կարդալովը զուարճանալ: Եւ այդպէս Գերմանիայում, Գաղղիայում, Անգլիայում և նոյն իսկ մեր Ռուսիայում ժողովրդական դպրոցը՝ մի կատարեալ ամբողջութիւն լինելով և իր որոշ նպատակն ունենալով՝ ազգի հասարակ անդամին մատչելի է անում ազգային գրականութիւնը. և աշակերտը իր դպրոցումը գրել ու կարդալը սովորել է, որ կարողանայ երկրագործութեան, հիւսնութեան, դարբնութեան, նոյնպէս և օդային փոփոխութեանց, պատմութեան և քաղաքականութեան վերաբերեալ գրքեր ու գրուածքներ կարդալ և նորանցից չիմացած բաներն իմանալ:

Եւ այս կերպով Եւրոպայում ժողովրդական դպրոցը մի առու է, որ երեխային տանում հասցնում է ազգային գրականութեան ծովին, ուր պատանին, օրիորդը, մարդը և կինը՝ ինչ բանով էլ որ ուզենային պարապել՝ միշտ պատրաստ գրքեր ու գրուածքներ կարող են ունենալ կարդալու համար: Իսկ մեր ազգային դպրոցը ինչու համար է սովորեցնում հայերէն գրել և կարդալը. մեր երեխան դպրոցից դուրս գալուց յետոյ մի բան չէ գտնում կարդալու, որ նորանից կամ օգուտ և խորհուրդ ու խրատ ստանայ, կամ զուարճանայ: Մեր դպրոցից դուրս եկող հայ պատանին կամ օրիորդը ինչ գիրք կարող է կարդալ, ինչ ունենք. դերձակութեան, հիւսնութեան, և ուրիշ արհեստների և գիտութիւնների վերաբերեալ ինչ պարբերական հրատարակութիւններ կամ թարգմանութիւններ և հեղինակութիւններ ունենք, որ նրանք իրանց գրել ու կարդալը նրանց վրա գործածելով օգուտ քաղէին: Ուրեմն որովհետև մեր գրականութիւնը շատ տկար է, ուստի և մեր զաւակունքը շատ սակաւ կարող են շահվել:

Գուցէ մէկը իմ այս խօսքերից այն հետևանքը հանէ թէ ուրեմն գրել կարդալ սովորեցնելը աւելորդ է, ուրեմն և հայ դպրոցները աւելորդ են: Բնաւ: Այլ իմ ասածից ուրիշ բան է հետևում, այսինքն, որ ոչ թէ մեր դպրոցները դադարեցնենք, այլ մեր դաստիարակութեան եղանակը և նպատակը փոխենք և ոչ թէ կուրօրէն և անգիտակցաբար Եւրոպայի ազգերի դպրոցների ընթացքին և պրոգրամին հետևենք ու սխալներ գործենք առանց մեր մասնաւոր պէտքերը ի նկատի առնելու:

Մեր դաստիարակները և ուսուցիչները պէտք է որոշ և պարզ իմանան ազգի այժմեան պիտոյքը և դաստիարակութեան եղանակն ու նպատակը պէտք է յարմարեցնեն նրան: Նրանք պէտք է իմանան որ մեր ժողովրդական դպրոցը առ այժմ չէ կարող մեր զաւակներին տանել հասցնել մի ազգային լայնածաւալ գրականութեան: Վասն որոյ նրանք պէտք է համոզվեն, որ հայ զաւակը չէ ունենալու իր կարդալ իմանալուց մի մեծ օգուտ, և այդ պատճառով նրանք պէտք է այն թանգ ժամանակը, որ հայ մանկտին անց է կացնում ժողովրդական դպրոցում ըստ կարելոյն օգտակար անեն նրա համար:

Մեր ժողովրդական դպրոցները գիւղերում և քաղաքներում փոխանակ գրականական լինելու պէտք է լինեն իրական, նկատողական և պատմական, այսինքն փոխանակ այնչափ թուղթ ու թանաք և գրքեր փչացնելու և քերականական ու ուրիշ կանոններ սերտել տալու, ուսուցիչները պէտք է աւելի խօսեն, պատմեն, իրողութիւններ և անցքեր ներկայացնեն դնեն աշակերտների աչքի առաջ, նրանց ծանօթացնեն անցեալի և ներկայի հետ, մեր ազգի և օտար ազգերի հետ. նկատողական եղանակով աշակերտներին հասկացնեն բնութեան երևոյթները և օրէնքները, նրանց սովորեցնեն հայերէն մաքուր խօսել, ուղիղ դատել, քննել, խորհրդածել: Քանի որ աշակերտը դպրոցումն է, ուսուցիչները պէտք է կարելի եղածին չափ նրանց միտքը զարգացնեն, լեզուն բանան, ճոխացնեն, քննութիւնը և մտածողութիւնը որեն, յիշողութեան շտեմարանը լցնեն այլ և այլ պիտանի իրերի գիտութիւններովը: Թող ուսուցիչը իմանայ, որ նրա աշակերտը իր կեանքումը այլ ևս երբէք սրանից լաւ պատեհութիւն չէ ունենալու բան սովորելու. ուրեմն թող նրան լաւ բացատրէ թէ ինչ է անձրևը, կարկուտը, ձիւնը, ինչ է ծիածանը, կայծակը և որոտումը. ինչից է լինում երկրաշարժը. ինչ է լուսանկարչութիւնը. ինչ է հեռագրութիւնը. ինչպէս է շինված երկաթուղին, թէ ով են ֆրանսիացիք, անգլիացիք, գերմանացիք. թէ նրանք թւով, գիտութիւնով և զօրութիւնով ինչ են. նրանց կեանքը, վարքն ու բարքը նկարագրել նրանց երևակայութեան առաջ: Եւ ուրիշ շատ այսպիսի իրական բաներ պատմելով, զրուցելով աւանդել աշակերտների յիշողութեանը, նրանց աշխարհի այժմեան վիճակից ստոյգ տեղեկութիւններ տալ, մի չափաւոր գրել ու կարդալու հմտութեամբը հանդերձ, թէև այդ կարդալը լինէր մի քիչ կըզկըզալով և գրելն էլ մի քանի տառասխալներով:

Մեծ. պ. Բէկ-Նազարեան, ահա այսպիսի րէալական մի եղանակ է, որ ուզում ենք և համոզված ենք որ հարկաւոր է մեր ազգային ժողովրդական դպրոցներին, և ոչ թէ ասում ենք իւրաքանչիւր գիւղում պէտք է մի բազմարուեստանոց հիմնել. ի հարկէ եթէ քաղաքներում և գիւղերում կարելի կը լինէր դպրոցի հետ մի փոքրիկ դարբնանոց և մի հիւսնարան ունենալ, առաւել լաւ կը լինէր, բայց անհրաժեշտ հարկաւոր չէ:

Իսկ այն կէտի նկատմամբ, թէ ես ազգային դպրոցների այժմեան անբաւարար վիճակը քննադատելով և նրանց թերութիւնքը երևան հանելով կամայ կամ ակամայ վնասում լինեմ նրանց վարկին, դա ճշմարիտ չէ: Ես միայն այս չափն եմ ասում, որ դուք ազգային դպրոցները այնքան մաքուր պահեցէք, որ ոչ ոք չը կարողանայ մի էական արատ գտնել, և յետոյ թողէք ձեզ քննադատեն որքան էլ որ ուզում են: Իսկ եթէ ձեզ արդարութեամբ քննում են և թերութիւնները հրապարակ բերում, այն ժամանակ մի ասէք թէ ձեր և ձեր դպրոցների վարկը վայր են գցում, այլ աշխատեցէք ձեր պակասը լրացնելու և այն ժամանակ ձեր վարկը, որը չէ թէ կրիտիկան վայր գցեց, այլ արդէն վայր ընկած էր և նա ցոյց տուաւ, ինքն ըստ ինքեան վեր կը բարձրանայ: Բայց ի հարկէ ուսուցիչների պատիւը կընկնի, եթէ նրանք չուզեն ուղղել իրանց ուսուցչական և իրանց դպրոցների պակասութիւնները, այն ժամանակը յանցանքը քննադատողինը չէ:

Ա. Ա.

ճառականութեամբ։ Զխարեցիք ունեն մի փոքրիկ անշուք եկեղեցի և մի քահանայ։ Իրանք զուրկ են ոչ միայն մայրենի լեզուից, ինչպէս ամբողջ Վրաստանի և Իմէրէթի հայերը, այլ և գաղափար չունեն ոչ լեզուի և ոչ ազգութեան մասին։ Վերջապէս նորերումս լսեցի հաստատ աղբիւրներից, որ այդ խպառ մոռացված խեղճ համարին եղբայրներիս ու քոյրերիս կենաց բարւոքման մասին մտածել է ազնուասիրտ և գթառատ գնդապետ պ. Ա. Մէլիք-Հայկազեանը, որպէս մի դարմանէ թէ ֆիզիքապէս և թէ բարոյապէս տգիտութեան խաւարի մէջ խարխափող չխարեցոց խեղճ մանկանց։ Պ. Մէլիք-Հայկազեանը խոստացել է ամենայն տարի տալ ուսուցչի ռոճիկ, ուղարկել ուսումնարանական պարագայք և վարձել ուսումնարանի համար մի շինութիւն մինչև նորի կառուցումը։ Իմ կարծիքով եթէ մօտաւորապէս հաշւենք ուսումնարանի ծախսը՝ ամենաքիչը կը նստի 400 ր.։ Ուրեմն չխարեցիք խոշոր տառերով պիտի դրոշմած պահեն իրանց սրտերում պ. բարերարի անունը։ Ցանկալի կը լինէր որ մեր հայ կրեսոսները օրինակ առնէին պատուելի գնդապետից և իրանց անուամբ մի մի ուսումնարան բանային հայ գիւղերում իրանց դրամական օգնութեամբ։ Պէտք է յիշել այստեղ Զխարի արժանապատիւ տէր Եղիշէ Դափամաճեանի արիաջանութիւնը, որ պակաս չէ աշխատում այդ ուսումնարանի բացման համար. անցեալ տարի մինակ ինքն հայր Դափամաճեանը ձրի էր դաստիարակում տեղացոց մանկանց ըստ իր կարողութեան։ Որքան ուրախ կը լինենք մենք էլ պ. Մէլիք-Հայկազեանի հետ, երբ մեզանից զատված և Իմէրէթի մի խուլ անկիւնում բընակվող ազգայիններս երեք կամ չորս տարուց յետոյ իրանց մայրենի լեզուով կը թոթովեն մեզ հետ։ Յոյս կայ որ այդ պաշտպանութիւնը և աշխատութիւնը ունայն չանցնի։

Վերջացնելով նամակս, աւելացնում եմ սրա վրա մի հարկաւոր և ուշադրութեան արժանի խնդիր։ Ամենքիս լաւ յայտնի է, որ ամբողջ Իմէրէթի մայրաքաղաքն է Քութայիս և շրջապատող գիւղերի արդիւնաբերութիւնը ամեն օր այստեղ են բերում, ուրեմն մեռելն էլ սրանց կը լինի, կենդանին էլ։ Այն ինչ չունեն մի հիւանդանոց (лечебница) որ կենսական առօրեայ խնդիրներից ամենանշանաւորն է։ Զարմանալի բան, ինչու քաղաքային վարչութիւնը կամ նոյն իսկ պ. պ. բժշկապետները չեն ի գլուխ ածում այդ աստուածահաճոյ գործը։ Ես ինքս շատ անգամ տեսել եմ հէնց քաղաքիս մէջ ապրողներից, որ դրամական պակասութեան պատճառով մի թեթև ցաւի համար ամիսներով մաշել են անկողինը։ Այն ինչ, փառք Աստուծու, մենք ունենք բաւական մասնագէտներ բժշկական գիտութեան։ Կը խնդրէի որ այս կարեւոր և նուրբ խնդիրս լինի «ձայն բարբառոյ յանապատի» չը մնայ և միւս լրագիրներն էլ արձագանք տային։

Օգոստոսի 30-ին, Քութայիսի հրէից սինագոգայի առաջը և ամենանշանաւոր փողոցի վրա պատահեցաւ մի թեթև կռիւ հրէաների ընդդէմ մի ձիաւոր իմէրէլի։ Պատճառը այս էր. իմէրէլը շտապով գնում էր իր գիւղը. արշաւելիս դիպաւ մի հրէայի և վայր գցեց. միւս մովսիսականները տեսնելով իրանց արիւնակցի գետնի վրա թաւալվելը, ձիաւոր իմէրէլի ետեւից քարերով ընկան. իմէրէլը իսկոյն սուրը մերկացրեց և երեքին վիրաւորեց. այդ տեսարանը կատարվեցաւ ոստիկանատան մօտիկ։

Սեպտեմբերի 2-ին լոյս տեսաւ վրաց «Շրոմա», աշխատանք, անունով լրագիրը. խմբագիրներն են՝ պ. պ. Դադեանի և պ. պ. Նազարով. տպագրված է Քութայիսում պ. պ. Ցուլուկիձէի տպարանումը։ Տարեկան գինն է 7 ր. կը հրատարակվի շաբաթը մի անգամ։

Յ. Ամիրաղեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 9 սեպտեմբերի

Ձեր պատուական լրագրի էջերի մէջ ներկայ երկտողիս փոքրիկ անկիւն մի շնորհել բարեհաճէք։

Բարեկամական գիշերային պարզ այցելութենէ մը օգուտ քաղելով պարտ անձին համարեցինք հետեւեալ հանգանակութիւն ընել ի նպաստ ազգային Միացեալ ընկերութեան, ուստի հաճեցէք սոյն «25» քսան և հինգ րուբլի չնչին լումայն հասցնել ուր որ անկն է, յիշելով ձեր ազգօգուտ թերթի մէջ սոյն նուիրատուաց անունները, որոնցից իւրաքանչիւրը տուել է 2 րուբլ, բացի պ. Արտէմ Գալէկեանից, որ տուել է 3 րուբլ։

Մարտիրոս Սարգսեան, Գրիգոր Սարգսեան, Մագսուտ Սարգսեան, Տիկին Ն. Սարգսեան, Յարութիւն Սարաֆեան, Գրիգոր Սարաֆեան, Պետրոս Սարաֆեան, Տիկին Թ. Սարաֆեան, Պետրոս Աստուրեան, տիկին Խ. Աստուրեան, տիկին Մ. Գալեկեանց։

Գումարն քսան և հինգ րուբլի ներփակեալ նամակիս մէջ կը ստանաք։

Յարութիւն Սարաֆեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Ժուռնալ դ'Օրիան» լրագրի համար ստացանք 36 րուբլ հետեւեալ անձինքներից Աստրախանից։ Մկրտիչ Ուզլեանց, Սիմէօն Պօպովեանց, Գալուստ Աստուրեանց, Յարութիւն Բախրեանց, Դանիէլ Ֆրանգուլեանց, Դաւիթ Շամխարեանց, Սիմէօն Քուրդեանց, Յովհաննէս Կիտայեանց, Յովհաննէս Ջախմախսազեանց, Յարութիւն Թէլէթեանց, Նազարէթ Ռոստովմեանց։ Իսկ Մօսկվայից Ալէքսանդր Ֆրանգուլեանց։ Առաջվայ փողերի հետ կանի 947 րուբլ։

—

Ստացանք 5 րուբլ Ինժեներ Բասսամեանցից յօգուտ «Ժուռնալ դ'Օրիան» լրագրի։ Առաջվայ փողերի հետ կանի 952 րուբլ։

—

Մի Թիֆլիսեցի հայ քահանայ նորերումս պսակել է մի ղարաբաղցի հայ երիտասարդին մի հայ աղջկայ հետ։ Տղան ունէր վկայական որ անպսակ է։ Այդ զոյգը պսակվելուց յետոյ, յանկարծ Ղարաբաղի կոնսիստորիան իմաց է տալիս որ երիտասարդը արդէն մի անգամ պսակված է Ղարաբաղում։ Այժմ քահանային հոգեւոր իշխանութիւնը աքսորում է անորոշ ժամանակով Աղբատ, և մի և նոյն ժամանակ հրամայել է կտրել նրա արդիւնքը, այնպէս որ տէր-հօր բացակայութեան ժամանակ նրա կինը և չորս երեխաները սոված կը մնան։ Քահանան խնդրում է որ նրան քննեն և դատեն։

—

Պրօֆեսոր Վիրխօվ, որ անտրոպոլօգիական նպատակներով է եկել Կովկաս, դիտաւորութիւն ունի մեր հայ, վրացի և թուրք ազգաբնակութեան գագաթների չափումներ անել։ Վլադիկավկասից Թիֆլիս գալու ժամանակ նա օսերի գիւղերում արդէն արել է օս գագաթների չափումներ։ Չափումներ անելու համար պէտք է միատեղ մի յայտնի քանակութիւն գլուխների, այդ պատճառով պրօֆէսօրը շատ կը ցանկանար դպրոցներում այդ չափումներն անելու։ Դպրոցը այն յարմարութիւնն ունի որ նրա մէջ կան ներկայացուցիչներ երկրի այլ և այլ գաւառների։ Այդպէս է Ներսէսեան դպրոցը, այդպէս է և վրաց սեմինարիան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

Վիեննայի մէջ վերջին ժամանակներում խօսում են, որ աւստրիական կայսրը և կառավարութիւնը կամենում են վերականգնել բարեկամական յարաբերութիւններ Ռուսաստանի հետ և մինչև անգամ, եթէ կարելի է, վերանորոգել երեք կայսրների դաշնակցութիւնը։ Աւստրիական պաշտօնական „Fremdenblatt" լրագիրը նկատում է հետեւեալը: „Ռուսաց կայսրի այցելութիւնը Դանցիգին նոյնքան նշանակութիւն ունի մեզ համար, որքան Գերմանիայի համար, որովհետև մենք ցանկանում ենք պահպանել խաղաղութիւնը և լուծել յարուցվող հարցերը պետութիւնների ընդհանուր համաձայնութեամբ։ Ռուսաստանը միշտ այդ կարծիքի է եղել և մենք յոյս ունենք, որ նա այդ կարծիքին հաւատարիմ կը մնայ։ Մեր պետութիւնը իրան հետաքրքրող բոլոր հարցերը լուծեց Ռուսաստանի համաձայնութեամբ։ Չէ կարելի չը ցաւել, որ մի քանի լրագիրներ խօսում են Ռուսաստանի քաղաքականութեան փոխվելու և նրա համայն սլավոնական ձգտումների մասին և խօսում են այն ձևով, որ բոլորովին չէ համապատասխանում մեր բարեկամական յարաբերութիւններին ռուսաց կառավարութեան հետ։ Բայց իսկապէս լրագրական այդ յօդուածները նոյնքան կարող են վնասել մեր բարեկամական յարաբերութիւններին Ռուսաստանի հետ, որքան Մօսկվայում և Ս. Պետերբուրգում հրատարակվող սլաւոնամոլ լրագիրների յօդուածները: Երկու կողմերն էլ, կամենալով իրանց երկիրների քաղաքականութեան առաջնորդողներ լինել, աշխատում են իրանց կարծիքը ընդհանուր պետութեան կարծիք համարել տալ։ Ոչ մի ցոյց չէ կարող այնպիսի հանգամանքներ ստեղծել, որոնք կարողանային խանգարել Ռուսաստանի և Աւստրօ-Ունգարիայի բարեկամական յարաբերութիւնները, որովհետև քաղաքական հօրիզօնի վրա այնպիսի մի կէտ չէ նշմարվում, որ կարողանար անբաւականութիւն յարուցանել այն երկու պետութիւնների մէջ։ Իսկ այդ երկու պետութիւններից ոչ մէկը չի աշխատի անբաւականութիւնների առիթ փնտռել, որովհետև երկուսն էլ միջոց են ունեցել փորձել, որ ամենախրճճված հարցերը կարելի է փոխադարձ համաձայնութեամբ լուծել։"

Բեռլինի մէջ արդէն ստացված է աւստրիական կառավարութեան շրջաբերականը, ուր մէջ ուրախութիւն է յայտնված երկու կայսրների տեսութեան առիթով Դանցիգի մէջ և աւելացրած է, թէ աւստրիական կառավարութիւնը այդ տեսութիւնը մի գրաւական է համարում եւրոպական խաղաղութեան համար։

Չեխերը մի արձան կանգնեցրին հուսիտական առաջնորդ Պրօկօպին։ Արձանը հանդիսով բացվեցաւ սեպտեմբերի 5-ին։ Արձանի բացման ժամանակ դօկտոր Գրեֆ մի ճառ արտասանեց, որ անդադար ընդհատվում էր պօլիցիական կառավարչից։ Վերջը կառավարիչը հրամայեց ժանդարմներին ցած բերել Գրեֆին ամբիոնից և այդպիսով նրան թոյլ չը տուեց վերջացնել իր ճառը: Այդ հանգամանքը չափազանց վրդովեց ներկայ եղողներին, որոնք հանդստացան չափաւորների տուած խորհուրդների շնորհիւ։

ՖՐԱՆՍԻԱ

Սեպտեմբերի 3-ին Փարիզի մէջ կայացաւ ֆրանսիական մինիստրների խորհուրդը Ալժիրիայի գործերը քննելու համար։ Կարծում են, որ կառավարութիւնը վճռողական միջոցների կը դիմէ։ „National" լրագիրը խորհուրդ է տալիս կառավարութեանը թողնել քաղաքական զանազան նախագիծները և զօրքերի կազմակերպութեամբ ըզբաղվել Ֆրանսիայի պատիւը և հեղինակութիւնը Աֆրիկայի մէջ պահպանելու համար։ Հաւատացնում են, որ պատերազմական մինիստր գեներալ Ֆարր վճռել է մի անգամից ուղարկել Աֆրիկա անհրաժեշտ պատերազմական ույժեր ապստամբութիւնը մի հարուածով ճնշելու համար։ Նորերումս Տուլոնից և Մարսելից ուղարկված ֆրանսիական զօրքերը մի զօրեղ զօրաբաժին են կազմում, բայց կառավարութիւնը դրանով չի բաւականանայ, կամենալով մինչև ձմեռ վերջացնել արշաւանքը։ Տունիսի մէջ մինիստր-տեղապահի տեղը ժամանակաւորապէս տուած է գեներալ Լօժէրօին, իսկ Ռուստան Փարիզ է կանչված։ Ինչպէս յայտնի է, մինիստր-տեղապահ Ռուստան հպատակվում էր արտաքին գործերի մինիստրին, դրա հակառակ գեներալ Լօժերօ կը հպատակվի պատերազմական մինիստրին: Կարծում են, որ Ռուստանի վերադարձը Տունիս բաւական կուշանայ, որպէս զի պատերազմական քաղաքականութիւնը կարողանայ իր պտուղները տալ։ Կառավարութիւնը մեծ նշանակութիւն է տալիս Ռուստանի անձնական հաղորդութիւններին։ Նրա տուած խորհուրդները հետեւեալներն են. պէտք է աշխատել բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալ Թիւրքաց իշխանութեան հետ Տրիպօլիսի մէջ, խստութեամբ յարգել Եգիպտոսի ինքնավարութիւնը և աշխատել Անգլիայի հետ համաձայնութեամբ գործել Արեւելեան քաղաքականութեան վերաբերութեամբ առհասարակ և մանաւանդ Միջերկրական ծովի հարաւային ափերի վերաբերութեամբ։

Սեպտեմբերի 1-ին Լաուլիտայի ընակիչները սարսափած էին, որովհետև այդ օրը հասան մի քանի ձիաւորներ մի օֆիցերի հետ գեներալ Կօրրէարայի զօրաբաժնից և հաղորդեցին այդ զօրաբաժնի վատ դրութիւնը։ Ձիաւորները հազիւ կարողացան ազատվել արաբներից, որոնք ճանապարհին նրանց շրջապատեցին։ Ֆրանսիական նաւատորմի հրամանատարը ափ իջնելու համար զօրքեր պատրաստեց, որոնք ամբողջ գիշեր հրացանի տակ էին կանգնած։

Տունիսի շրջականներում թափառում են ձիաւոր արաբներ և տեղեկութիւններ են հաւաքում ֆրանսիական ույժերի մասին Մանուբի և այլ կէտերի մէջ։ Կարծում են, որ ապստամբները կը յարձակվեն բէյի մայրաքաղաքի վրա։ „Temps" լրագրի թղթակիցը ուշադրութիւն է դարձնում ֆրանսիական զօրքերի սակաւութեան վրա։ „Այսպիսի թոյլ զօրաբաժիններ ունենալուց աւելի վտանգաւոր ոչինչ չը կայ, նկատում է թղթակիցը։ Ամենափոքր անաջողութիւնը կարող է մեզ համար կործանարար լինել, իսկ մենք ինքներս կամաւորապէս մեր անաջողութեանը նպաստում ենք։ Այդպէս չէ կարելի շարունակել": Տունիսի զինուորները չը հնազանդվեցին բէյի հրամանին ֆրանսիական զօրքերի հետ միանալու մասին և հրաժարվեցան պատերազմել ապստամբված արաբների հետ։ Արաբները մինչև անգամ այցելում են բէյի զօրքերին նրանց բանակի մէջ և նրանցից ռազմամթերքներ են ստանում։

Փարիզի մէջ հաւատացած են, որ Տունիսի ապստամբութիւնը անպատճառ կը ճնշվի։ Մի և նոյն ժամանակ ամենքը համոզված են, որ ֆրանսիական կառավարութիւնը վճռել է ապստամբութիւնը ճնշելուց յետոյ Տունիսը վերջնականապէս միացնել Ֆրանսիայի հետ։

ԱՆԳԼԻԱ

Անգլիական թագուհին համայնքների ժողովի սպիկեր Բրանդտոնին շնորհեց Բաթի շքանշանը։ Այդ ընծան, նկատում է „Times" լրագիրը, ապացուցանում է, որ թագուհին, կառավարութիւնը և երկիրը հաւանում են սպիկերի վարմունքը պարլամենտական աշխատանքների վերջին շրջանի ընթացքում։ Մի և նոյն ժամանակ այդ ընծան նախազգուշացնում է, որ հարկաւոր դէպքում սպիկերին աւելի մեծ իշխանութիւն կը տրվի։ „Daily News" լրագրի կարծիքով, Գլադս-